

Met uitzondering van de revolutionair-socialisten en van de communisten, op wie wij in een later hoofdstuk terugkomen, hadden de Nederlanders (enkelingen en kleine groepjes daargelaten die met ondergrondse arbeid in Duitsland in contact stonden) in '40 geen ervaring in het illegale werk. Velen die er in verzeild raakten, hadden er in de begintijd niet de flauwste notie van dat zij hun leven op het spel zetten. Mocht dan al voor deze of gene 'de Gestapo' een schrikwekkend begrip zijn, over het algemeen realiseerde men zich niet met welk een snelheid en onbarmhartigheid de *Sicherheitspolizei* in de praktijk toesloeg; men realiseerde zich evenmin dat de Duitse geheime politie in veel gevallen actief geholpen werd door de Nederlandse recherche.

Men vindt deze, wij zouden haast zeggen: *onschuld*, in het optreden der 'Geuzen' terug. De illegale techniek die door hen toegepast werd, was dienovereenkomstig primitief. Bernard IJzerdraat was een man van bijzondere geestkracht en karaktervastheid maar hij handelde duidelijk vanuit het overspannen optimisme dat in de zomer van '40 ook elders tot ontwikkeling kwam. Het spreekt al uit de eerste 'Geuzenberichten'. In de week waarin de Engelsen met de grootste moeite een deel van hun troepen uit Duinkerken evacueerden, schreef IJzerdraat: 'De hele wereld weet nu reeds, dat Duitsland deze oorlog spoedig moet opgeven.'¹

Wat in dat alles overheerste, was de strijdvaardigheid, de *wil* tot verzet die zich nauwelijks de tijd gunde tot rustig observeren en tot koel beraad.

Paramilitaire groepen

Het lag voor de hand dat die wil tot verzet ook in de rijen der oud-militairen naar boven kwam. Zij voelden zich verraderlijk overvallen en met slinkse middelen verslagen. In de zomer gingen velen hunner over wraak denken; aan wie dat deden, drong zich de indruk op dat men zich in de weken die op de capitulatie gevolgd waren, eigenlijk door de Duitsers had laten overdonderen. Waarom had men zich alle wapens zomaar afhandig laten maken? Zeker, hier en daar waren door enkelingen of kleine groepjes een paar wapens achtergehouden en verstopt en ook konden verzetsgroepen soms uit voorraden legergoederen die nog niet naar Duitsland afgevoerd waren, het een en ander buit maken, maar alles bij elkaar waren

¹ *Geuzenbericht*, no. 7, 3 juni 1940.